

360° ülevaade sünkroniseerimisest

28. november 2024

- Energiajulgeolek ja sünkroniseerimise suur pilt - **Kalle Kilk**
- Sünkroniseerimise investeeringud ja taristu valmisolek - **Hannes Kont**
- Juhtimissüsteemide valmisolek ja Venemaa elektrisüsteemist lahti haakimine - **Märt Allika**
- Sünkroniseerimise mõjud ja sagedusreservid - **Erkki Sapp**

Esita küsimusi

slido.com
#Elering

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

BALTIC SYNCHRO

Veebruar 2025

Energiajulgeolek ja sünkroniseerimise suur pilt

Kalle Kilk

Eleringi juhatuse esimees

Ülevaade sünkroniseerimise investeringutest ja taristu valmisolekust

Hannes Kont

Eleringi projektijuhtimise ja sünkroniseerimise juht

Sünkroniseerimine kui regionaalne pingutus

- RGCE 24 riiki ja üle 400 milj tarbija
- Investeeringuid ca 1,6 miljardi euro eest
- Üle 40 suurprojekti

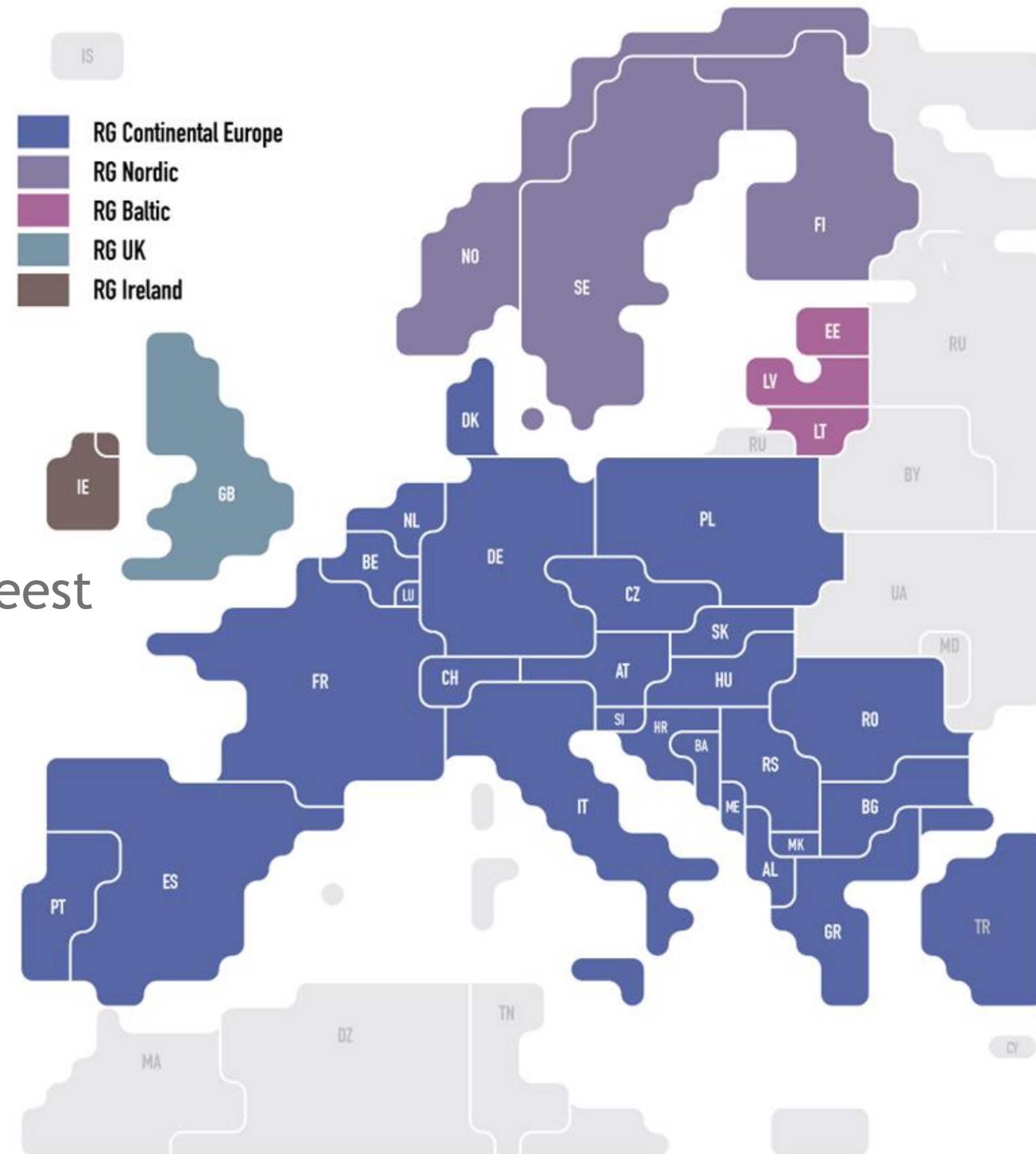
elearning

Litgrid

AST

PSE

Sünkroniseerimise programmi osad

Infrastruktuur

- Kõrgepingeliinid
- Sünkroonkompensaatorid
- Alajaamade toimepidevuse tõstmine

IT- ja juhtimissüsteemid

- SCADA/EMS, FSAS
- EstLink 1 ja 2 releekaitse ja juhtimissüsteemide uuendamine
- Andmete ja andmesidekvaliteedi tõstmine

Regulatiivne vastavus

- SAFA ja SO GL vastavus
- 3B elektrisüsteemi isoleeritud talituse võimekus
- Meetmed sagedusjuhtimise võimaldamiseks - reserve turg

Sünkroniseerimise töökorraldus Eleringis

- Investeeringute kogumaht on ca 350 MEUR
- 75% EL CEF ja 25% Ülekoormustasu Fond
- Ca 50 investeeringute ja töökorraldusega seotud projekti
- 15 täiskohaga töötajat ja üle 40 osaajaga töötajat

Kõrgepingeliinid

L300 Balti-Tartu kõrgepingeliin

- Rekonstrueeritud liini pikkus 133 km
- Liin pingestatud veebruaris 2023

L301 Tartu-Valmiera kõrgepingeliin

- Rekonstrueeritud liini pikkus 84 km
- Liin pingestatud juunis 2023

L353 Viru-Tsirguliina kõrgepingeliin

- Rekonstrueeritud liin 243 km
- Liin pingestatud novembris 2024

Sünkroonkompensaatorid

Püssi sünkroonkompensaator

- valmis mais 2023

Kiisa sünkroonkompensaator

- valmis detsembris 2023

Viru sünkroonkompensaator

- valmis mais 2024

IT- ja juhtimissüsteemid

- Uus SCADA/EMS - võimaldab seirata, planeerida ja kaugjuhtida elektrisüsteemi. Uued võimed mh sageduse juhtimine ja stabiilsuse hindamine
- EstLink 1 & 2 juhtimissüsteemide uuendamine - vahetatakse riist- ja tarkvara ning tõstetakse alajaamade toimepidevust

Muud investeeringud

Andmete ja andmeside kvaliteedi parandamine

- sh uute side ja duplitseeritud seireseadmete paigaldamine alajaamadesse
- Investeeringute lõpp detsember 2025

Alajaamade renoveerimine

- sh releekaitse ja automaatika renoveerimine, šuntreaktorite paigaldamine, reaktorite lülitusseadmete ehitamine jms
- Investeeringute lõpp detsember 2025

Eriiigilised IT-investeeringud

- näiteks laiseiresüsteemi WAMS arendus ja paigaldus, bilansihaldustarkvara arendus

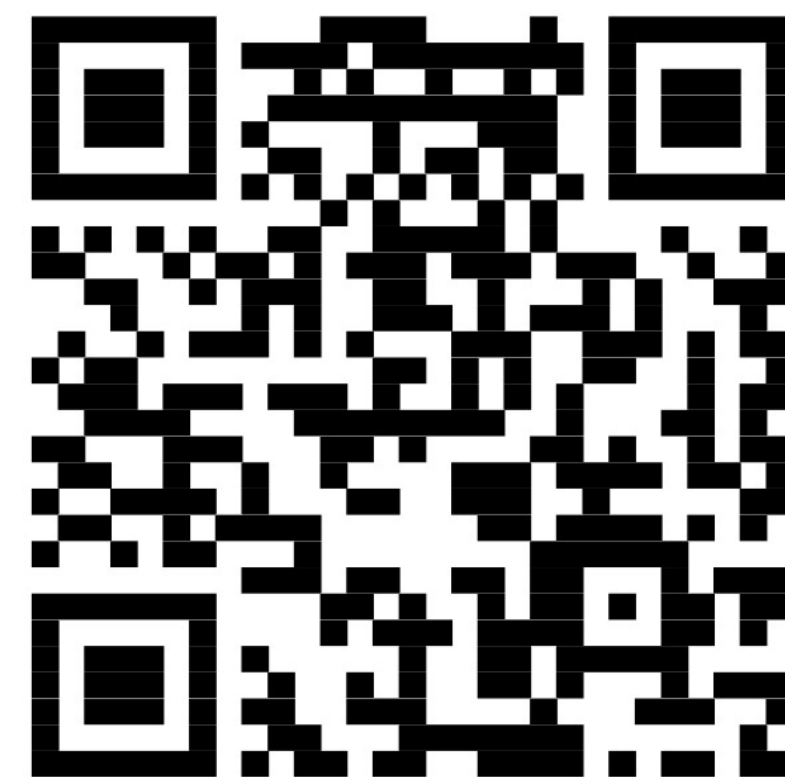

Kokkuvõte

- Sünkroniseerimiseks vajalikud investeeringud on valminud või lõpusirgel
- Elering on suutnud projektidega püsida ajakavas ning eelarves
- Oleme raskuste kiuste (COVID, sõda, tarneaahelate häired) suutnud tuua sünkroniseerimise lõpptähtaega aasta võrra varasemaks

Esita küsimusi

slido.com
#Elering

Tänan!

Desünkroniseerimine ja sünkroniseerimine

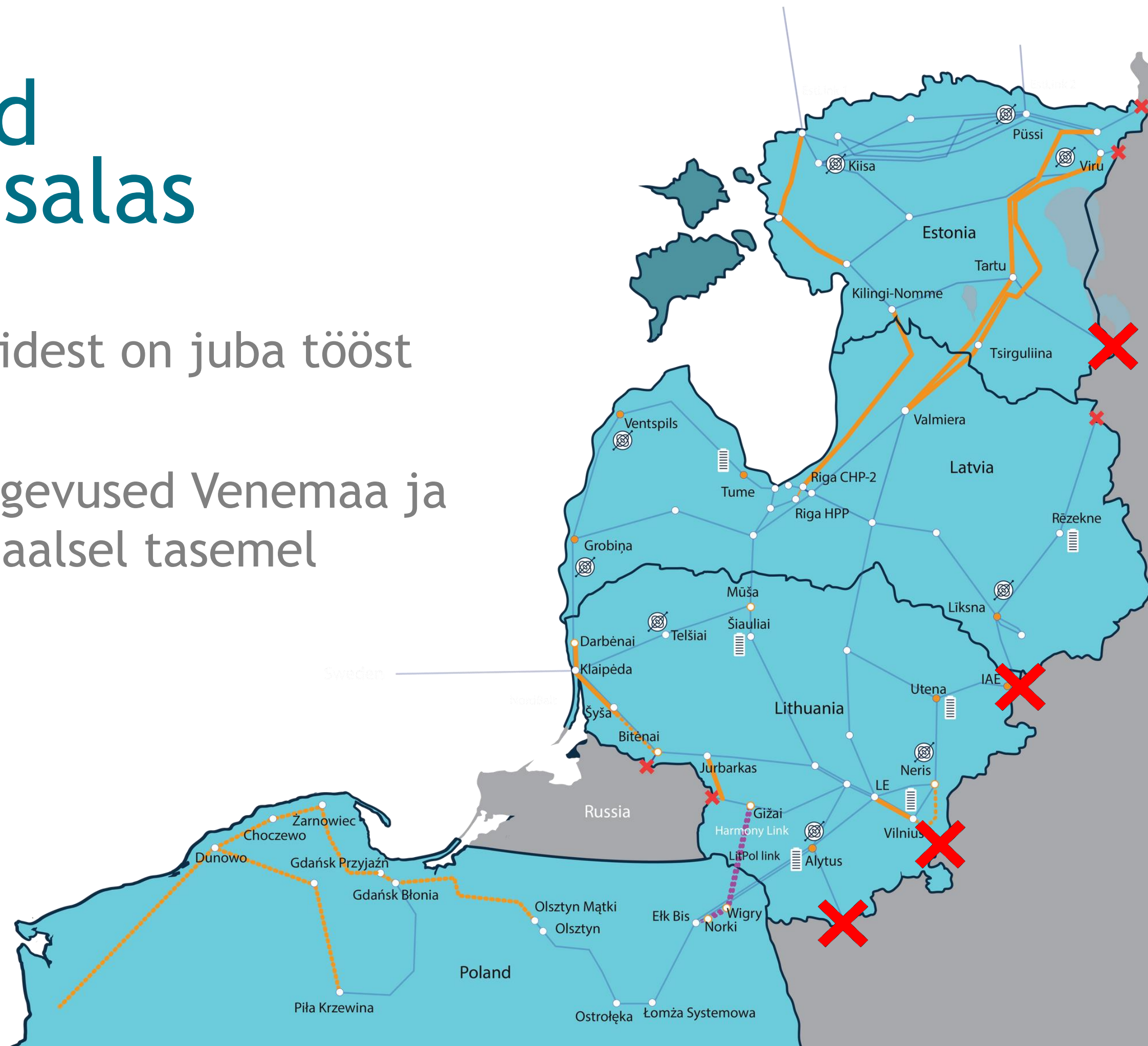
Märt Allika

Eleringi energiasüsteemi juhtimiskeskuse juht

Viimased nädalad Venemaa sagedusalas

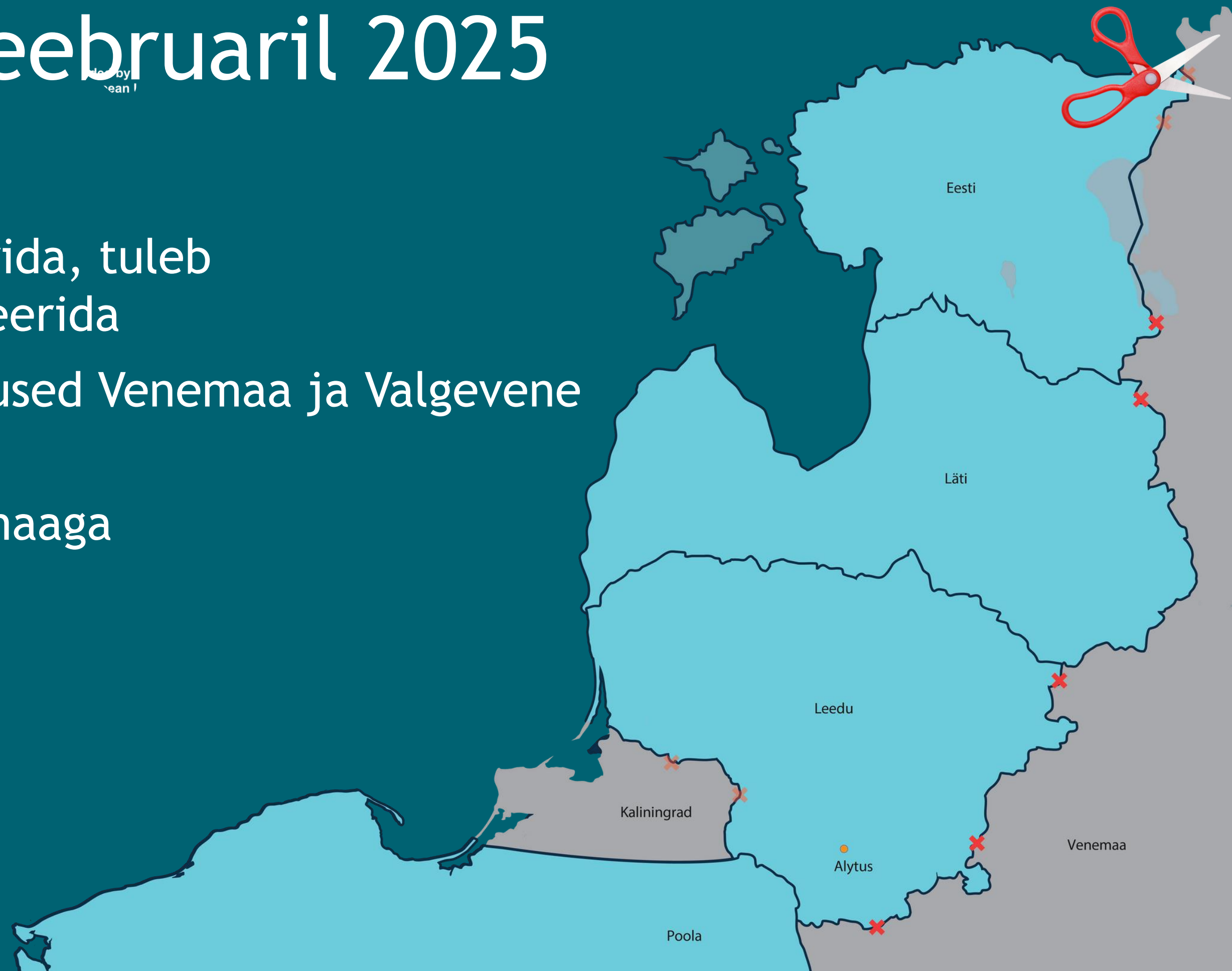
- Suurem osa piiriülesest liinidest on juba tööst välja viidud
- Süsteemi juhtimiselased tegevused Venemaa ja Valgevene suunal on minimaalsel tasemel

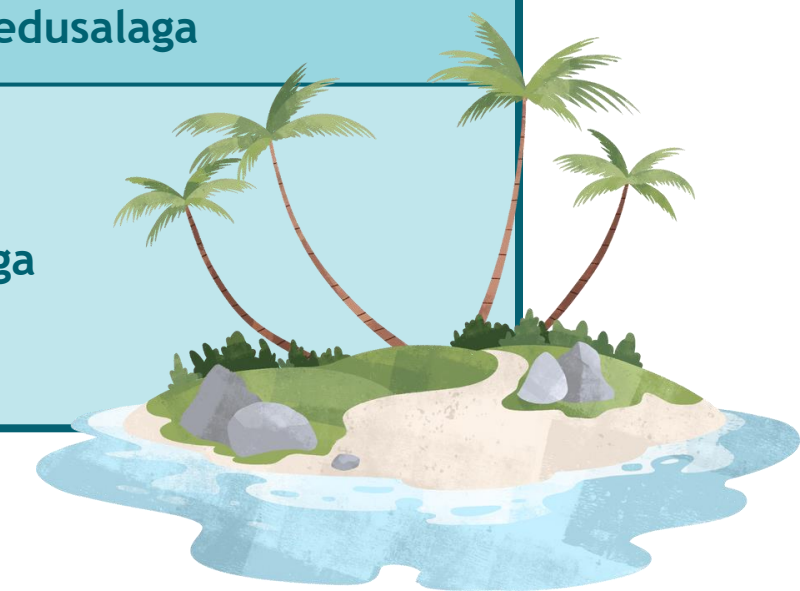
Mis juhtub 8.veebruari 2025

- Selleks, et sünkroniseerida, tuleb kõigepealt desünkroniseerida
- Kõik elektrilised ühendused Venemaa ja Valgevene piiridel katkestatakse
- Viimane ühendus Venemaaga katkestatakse Eestis
- Tekib Balti saar

33 tundi Balti saarena

Päev	Aeg	Opereerimise seisund	Tegevus
2025.02.07 (reede)	00:00-24:00	Samas sagedusalas Venemaa ja Valgevenega	Saartalitluse ettevalmistus
2025.02.08 (laupäev)	07:00 - 08:00		Leedu ja Kaliningradi vaheliste liinide väljalülitamine
	08:00 - 09:00		Leedu ja Valgevene, Läti ja Venemaa, Eesti ja Venemaa vaheliste liinide väljalülitamine
	09:00 - 12:00	Balti saartalitlus kokku 33 tundi	Normaaltalitlus ilma planeeritud häiringuteta
	12:00 - 18:00		Katsete läbiviimine esimene osa
18:00 - 24:00	Normaaltalitlus ilma planeeritud häiringuteta		
2025.02.09 (pühapäev)	00:00 - 09:00	Mandri-Euroopa sagedusalas	Katsete läbiviimine teine osa
	09:00 - 17:00		Normaaltalitlus ilma planeeritud häiringuteta, ettevalmistus sünkroniseerimiseks Mandri-Euroopa sagedusalaga
	17:00 - 18:00		
	18:00 - 24:00	Sünkroontöö Mandri-Euroopa sagedusalaga	
2025.02.10 (esmaspäev)	00:00 -		

Saartalitluse parameetrid

	Olulised parameetrid	Väärtused
1.	Suurim lubatud ühikvõimsus süsteemis	± 500 MW
2.	Max NTC ehk lubatud import/export alalisvooluühenduste kaudu	± 400 MW
3.	Piirangud generaatoritele	Piiranguid ei ole
4.	Sageduse parameetrid, mis ei tohi suurima ühikvõimsuse väljalülitumisel saada ületatud	Langus: 49.2 Hz; Tõus: 50.8 Hz; Muutuse kiirus: 1Hz/s
5.	Minimaalne inertsikogus katse ajal	17100 MWs

Sageduse juhtimine saartalitluse ajal

- Kohalikud eelkvalifitseeritud reservvõimsused Eestis, Lätis ja Leedus
- FCR, aFRR, mFRR

- EstLink 2 ühendus on sageduse juhtimise režiimis

- NordBalt ühendus on sageduse juhtimise režiimis

- EstLink 1 reageerib astmeliselt sageduse muutustele

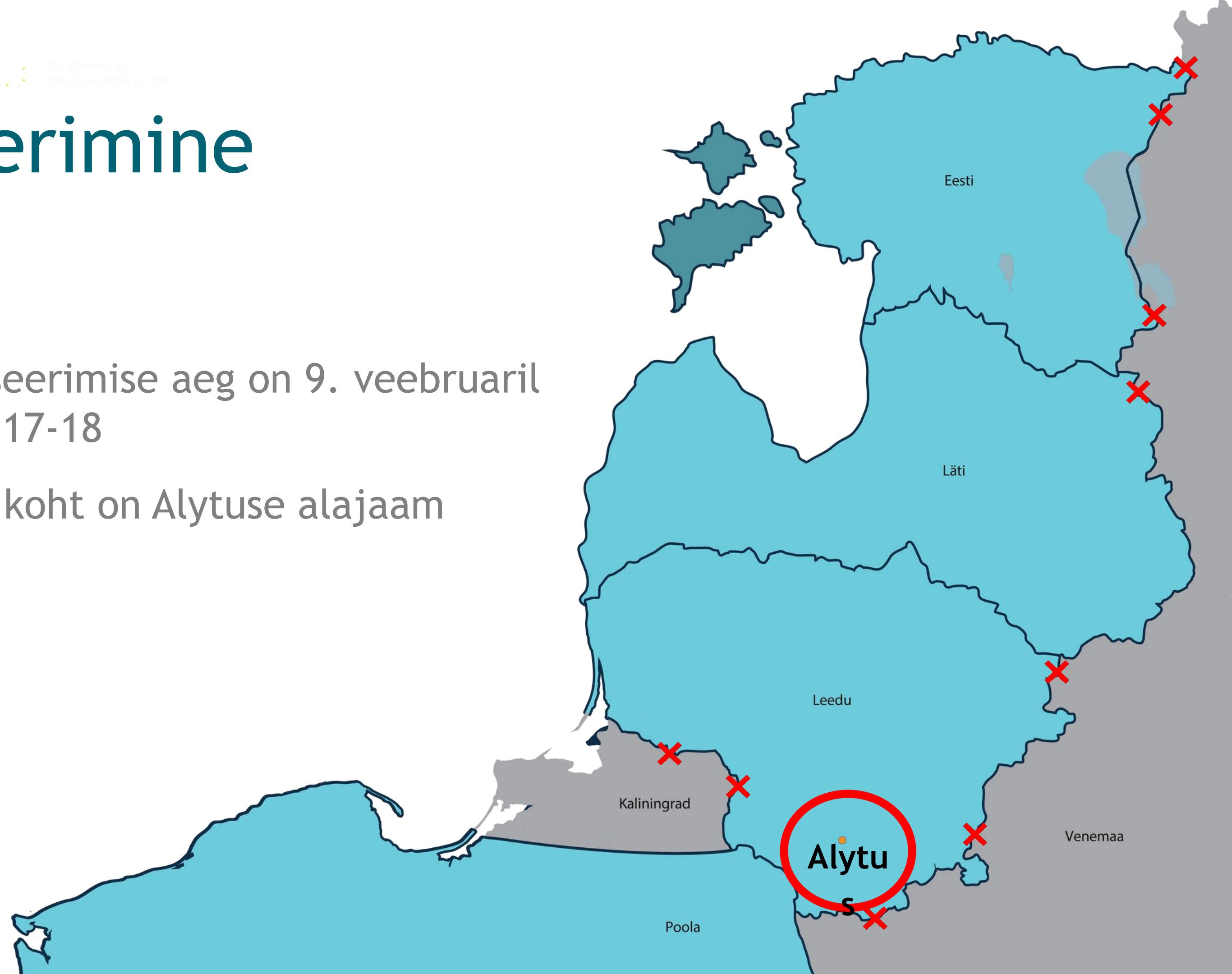
Oleme kaardistanud riskid ja oleme valmis

- Kriisiplaanid ja valmisolek peab samas alati olemas olema
- Võrgueeskirjadele vastavus aitab kaasa riskide maandamisele
- Riskide realiseerumisel katkestame saartalitluse ja liitume koheselt Mandri-Euroopa sagedusalaga

Tagasiteed Venemaa sagedusalasse ei ole!

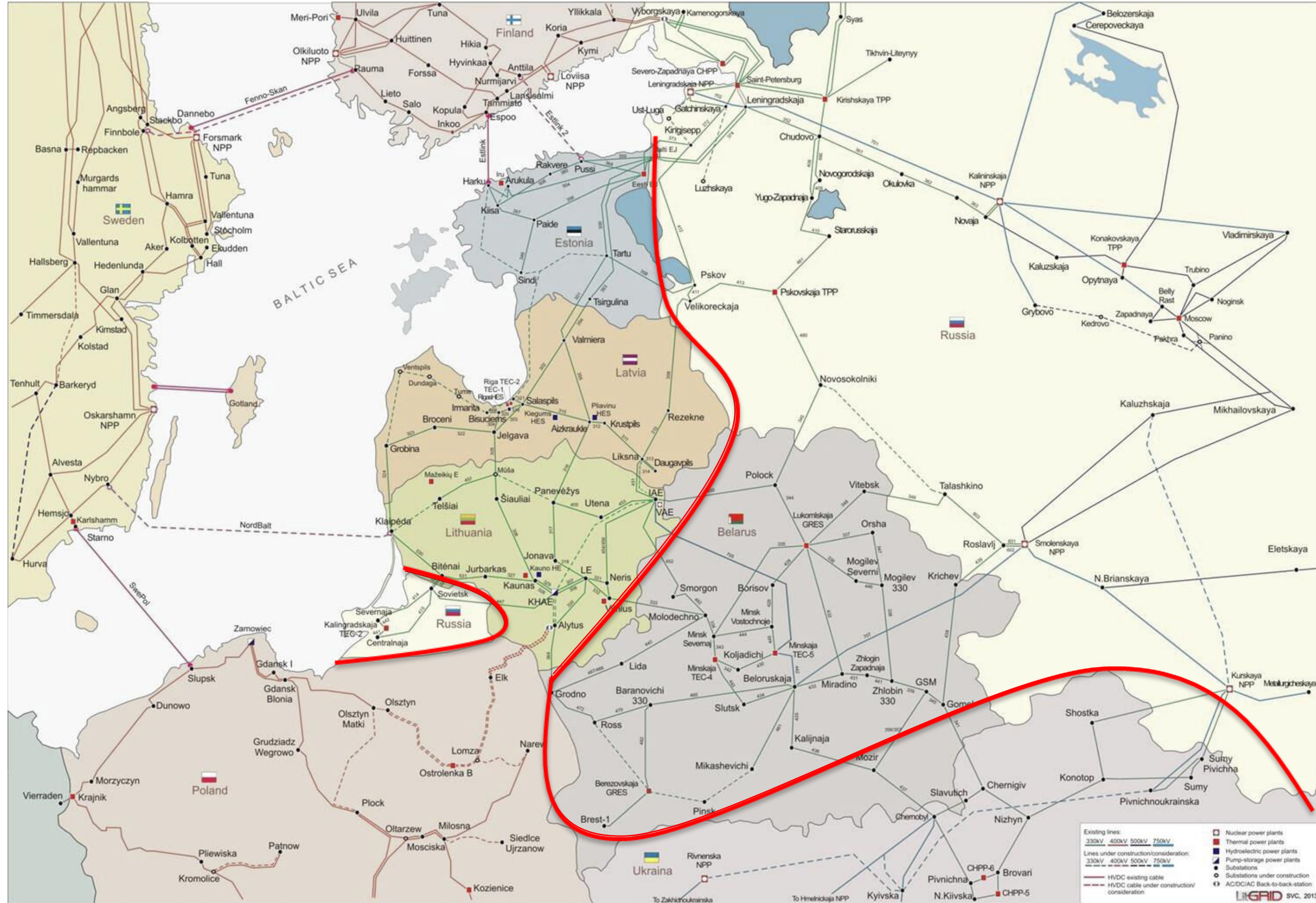
Sünkroniseerimine

- Eeldatav sünkroniseerimise aeg on 9. veebruaril ajavahemikus kell 17-18
- Sünkroniseerimise koht on Alytuse alajaam Leedu-Poola piiril

Sagedusala piirid

Esita küsimusi

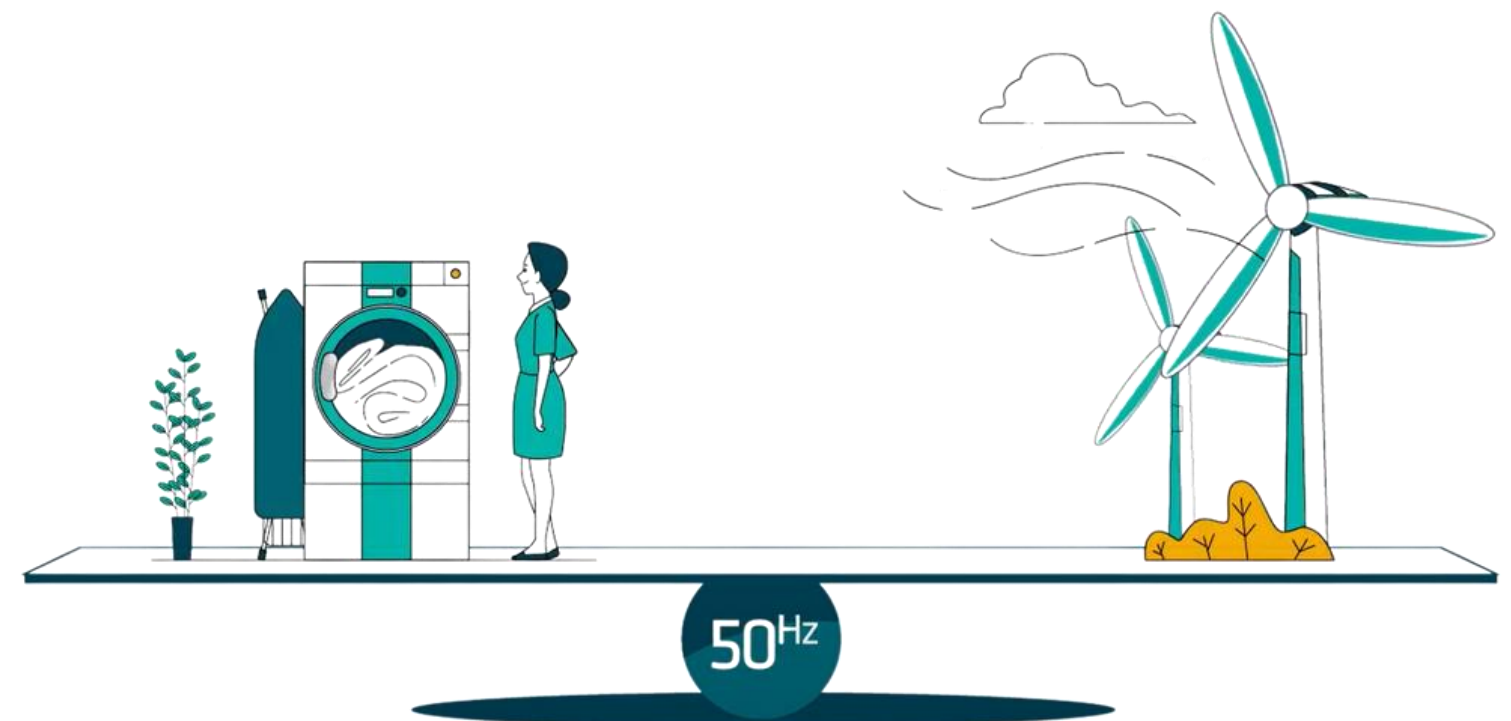
slido.com
#Elering

Täna!

Sünkroniseerimise mõjud

Erkki Sapp
Eleringi juhatuse liige

Kuidas sünkroniseerimine meid mõjutab?

- Mõjud elektri hinnale
- Mõjud elektri kvaliteedile

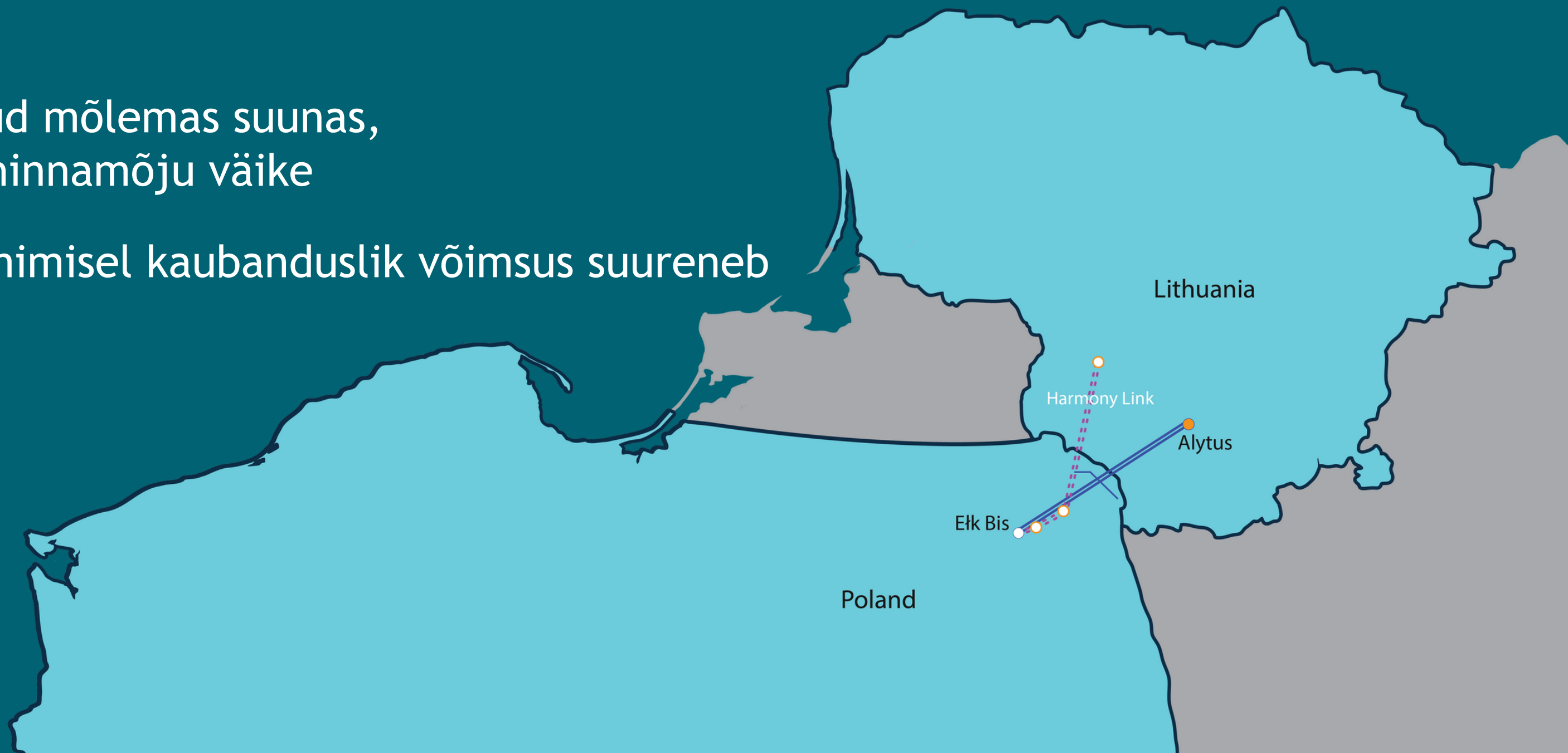
Mis on mõjud elektri hinnale?

- Leedu-Poola elektriühendus
- Sagedusreservide hoidmine

Leedu-Poola ühenduse mõju on väike

- Leedu ja Poola vaheline tänane maksimaalne kaubanduslik võimsus on 500 MW
- Tulenevalt sageduse hoidmisest, väheneb kaubanduslik võimsus 150 MW peale
- Kaubandus on olnud mõlemas suunas, seetõttu oodatav hinnamõju väike
- Harmony lingi valmimisel kaubanduslik võimsus suureneb

Sellisel juhul on süsteemi sagedus täpselt 50 hertsi.

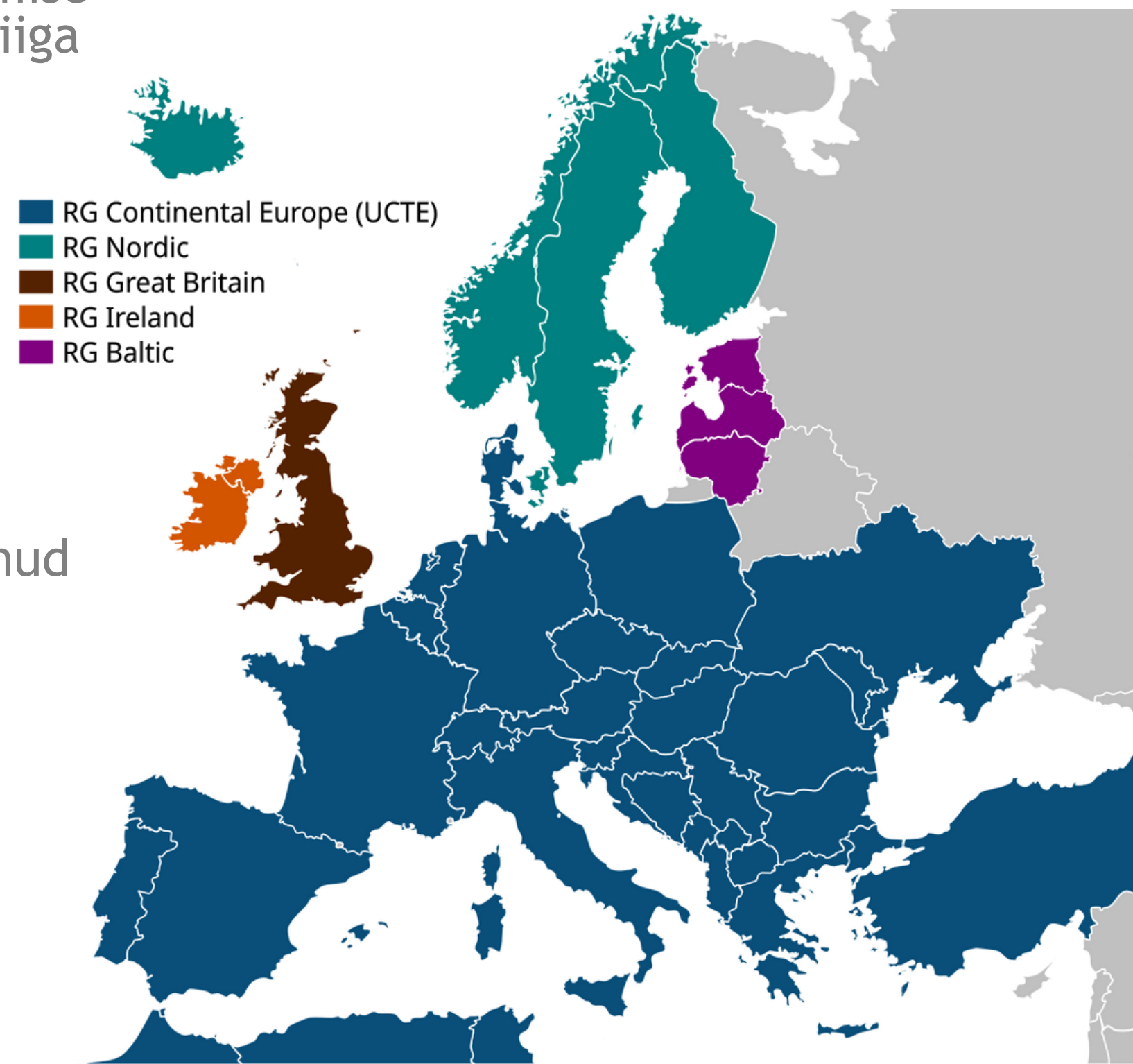
Veebruarist käivitub sagedusreservide turg

- Balti süsteemihaldurid ostavad koos reserve
- Ostame kolme tüüpi reserve, mis erinevad eelkõige käivitamise kiiruse poolest
- Eraldi valmisoleku hankimine ja käivitamine
- Reservide hankimise kulud jagatakse kolme Balti riigi vahel

Igäüks peab tegema oma osa

- Peame täitma oma osa kogu sünkroonala sageduse juhtimise tegevustest ja peame hakkama saama oma suurima avariiga
- Kasulik on reserve hoida Balti riikides ühiselt, mitte riikidena eraldi
- Balti riikides on reserve vaja 800 MW, täna hoiaime juba ca 700 MW
- Nõudlus reservide järele on tõenäoliselt kasvav
- Suuremad elektrijaamad on reservideks eelkvalifitseerunud

Mõju elektri hinnale

Kõige olulisem hinnamõju on Venemaa mõjusfäärist väljumine

Mõju börsihinnale on väike

- Reservide hoidmise mõju on tõenäoliselt väike ning ei ole teada, kas suurendab või vähendab
- Reservide hoidmine nii suurendab kui ka vähendab pakkumist turul
- Reservide hoidmine vähendab Eesti ja Läti vahelist ülekandevõimsust, millel on tõenäoliselt elektri hinda langetav mõju

Muud hinnamõjud ca 2-3%

- Sagedusreservide hankimise kulu Eestile on prognoosi järgi 60 miljonit eurot aastas
- Kulu jagada tarbimisele ja tootmisele läbi bilansihaldurite
- Kulu suuruseks on 0,5 senti kilovatt-tunni kohta, mis on ca 2-3% lõpptarbija hinnast
- Esimesel poolaastal kaetakse kulu ülekoormustasu arvelt

Elektri kvaliteet vastab normidele

Kvaliteet = katkestuste puudumine + sagedus + pinge

- Nõuded elektri kvaliteedile sünkroonala vahetusega ei muutu
- Venemaa risk väheneb
- Peame olema valmis Balti saarena iseseisvalt hakkama saama
- Sünkroniseerimise tõttu ülekandevõrgus elektrikatkestuste arv ei tõuse
- Elektriseadmetele sageduse kvaliteedi muutusest mõju ei ole
- Võrguga liitumise katsetuste läbimine tagab tootmisseadmete töökindluse

Kokkuvõte

- Sünkroniseerimisest tingitud mõju elektriturule ja elektri hinnale tuleneb eelkõige Leedu-Poola piiri võimsusest ning sageduse juhtimisest. Oodatav mõju elektri lõpphinnale on piiratud jäädes paari protsendi juurde
- Sünkroniseerimisest tingitud mõju elektrienergia kvaliteedile on väike. Vastame Mandri-Euroopa süsteemi ja kehtivate standardite nõuetele

Esita küsimusi

slido.com
#Elering

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

BALTIC SYNCHRO

Veebruar 2025

Täname!

